

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.13.2.2024

Pani

Agata Bucko-Serafin

Śląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
w Katowicach

ul. K. Damrota 16, 40-022 Katowice

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/040 – Postępowanie z olejami odpadowymi

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

ul. Powstańców 29, 40-039 Katowice

T +48 32 784 42 00, F +48 32 784 42 30

lka@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach, ul. K. Damrota 16, 40-022 Katowice ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Agata Bucko-Serafin, Śląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska ² od dnia 10 lipca 2018 r. (akta kontroli str. 3)
Zakres przedmiotowy kontroli	Nadzór nad realizacją działań w zakresie gospodarki olejami odpadowymi.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2020 r. do dnia zakończenia kontroli, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Michał Nowak, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/153/2024 z 9 lipca 2024 r. (akta kontroli str. 1-2)

¹ Dalej: WIOŚ lub Inspektorat.

² Dalej: Wojewódzka Inspektor.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym zakresie.

Uzasadnienie oceny ogólnej

WIOŚ sporządzał roczne plany pracy na lata 2020-2022 i 2024, a także opracowywał plany działalności kontrolnej na wszystkie lata okresu objętego kontrolą⁵. Wprawdzie na rok 2021, 2022 i 2024 nie ujęto w ww. planach kontroli gospodarowania olejami odpadowymi, jednak zagadnienia te były przedmiotem kontroli planowych (o czym świadczą zapisy zawarte w protokołach z tych kontroli), jak i licznych kontroli pozaplanowych (interwencyjnych oraz kontroli spełniania wymagań w zakresie ochrony środowiska).

Skierowane do przedsiębiorców zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli, zawierały wszystkie elementy wymagane art. 48 ust. 2-3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców⁶. Stwierdzono też, że kontrole te rozpoczynały się terminowo. W sytuacji niedoręczenia ww. zawiadomień, WIOŚ prowadził czynności na podstawie przepisów umożliwiających takie działanie, tj. art. 9a ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska⁷ lub art. 63 ust. 1 pkt 4 upp. Zbadana dokumentacja przeprowadzonych kontroli wykazała, że każda z nich prowadzona była z zachowaniem wymogów ustawowych, tj. z przedstawieniem kontrolowanemu legitymacji służbowych i zgodnych z przepisami upoważnień oraz po jego pouczeniu o posiadanych prawach i obowiązkach. Dokumenty z przeprowadzonych kontroli były zgodne z obowiązującymi wzorami. Ustalenia z kontroli zostały zawarte w protokołach kontroli, których jeden egzemplarz był każdorazowo doręczany kontrolowanemu. Protokoły zostały, poza jednym przypadkiem, podpisane przez kontrolowanych przedsiębiorców.

Inspekcja każdorazowo reagowała na stwierdzone w trakcie kontroli nieprawidłowości i podejmowała zgodne z przepisami działania, takie jak: pouczenia, mandaty karne, zarządzenia pokontrolne, decyzje administracyjne wstrzymujące działalność przedsiębiorcy, administracyjne kary pieniężne. Jeżeli zastosowanymi sankcjami były mandaty karne - Inspektorzy WIOŚ, którzy je nakładali - każdorazowo posiadali upoważnienie do tej czynności.

We wszystkich zbadanych przypadkach WIOŚ reagował na wpływające skargi i wnioski, bądź to przeprowadzając kontrolę w zakresie wskazanym w skardze, bądź zwracając się do innych organów o wyjaśnienie sprawy w ramach posiadanych przez nie kompetencji i udzielenie informacji o wynikach postępowania. W przypadku przewidywanego przekroczenia pierwotnego terminu na udzielenie odpowiedzi, Inspekcja każdorazowo informowała zgłaszających o czynnościach podjętych w tym celu oraz o przewidywanym terminie załatwienia sprawy.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczące niesporządzenia rocznego planu pracy na rok 2023 oraz nieujęcia w rocznych planach pracy niektórych elementów określonych w art. 5a ust. 1 uioś, nie miały istotnego znaczenia dla prowadzonej działalności.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Lata 2020-2024.

⁶ Dz. U. z 2024 r. poz. 236, dalej: upp.

⁷ Dz. U. z 2024 r. poz. 425, dalej: uioś.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

Nadzór nad realizacją działań w zakresie gospodarki olejami odpadowymi

Opis stanu
faktycznego

1. Sporządzanie rocznych planów pracy WIOŚ i ich zgodność z art. 5a uioś oraz rzetelność planowania kontroli w zakresie przestrzegania przepisów dotyczących postępowania z olejami odpadowymi oraz ustawy o opłacie produktowej

W okresie objętym kontrolą Inspektorat, zgodnie z art. 5 ust. 4 pkt 2 uioś, opracowywał *Kierunki działania oraz roczne plany pracy* na lata 2020-2022 i 2024. Nie opracowano takiego dokumentu na rok 2023, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Na wszystkie lata okresu objętego kontrolą WIOŚ posiadał opracowane roczne plany działalności kontrolnej Inspektoratu⁸, przy czym plany te nie obejmowały części zapisów określonych w art. 5a uioś, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Kontrole przestrzegania przepisów dotyczących postępowania z olejami odpadowymi ujęte zostały jedynie w rocznych planach działalności kontrolnej na rok 2021 (jedna kontrola) i 2023 (dwie kontrole), natomiast zagadnienia przestrzegania przepisów ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej⁹ zostały ujęte w planach rocznych działalności kontrolnej jedynie na lata 2021 (jedna kontrola) i 2022 (dwie kontrole).

Odnosząc się do tego Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że: *Powyższe wynika z faktu, iż w planach kontroli wpisywany jest zwykle główny cel kontrolny wg wytycznych GIOŚ - w latach 2021-2024 były to np.:*

Cel 1. Kontrola przestrzegania przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, w zakresie realizacji obowiązków podmiotów gospodarujących odpadami (wytwórców, zbierających, przetwarzających, transportujących, pośredników w obrocie odpadami i sprzedawców odpadów),

Cel 6. Kontrola przestrzegania przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach przez wytwórców odpadów niebezpiecznych (z wyłączeniem wytwórców pojazdów wycofanych z eksploatacji oraz zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego),

Cel 26. Kontrola przestrzegania przepisów w zakresie recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji,

Cel 48. Kontrola przestrzegania wymagań ochrony środowiska przez prowadzących instalacje wymagające uzyskania pozwolenia zintegrowanego.

Jeżeli w trakcie kontroli inspektor stwierdza, że podmiot gospodaruje również olejami odpadowymi, to zagadnienie to opisywane jest w protokole kontroli i wówczas dopisywany jest cel 16 (w 2020 r.) lub cel 25 (w latach: 2021-2024)¹⁰. Odzwierciedlają

⁸ Będące częścią składową kierunków działania oraz rocznych planów pracy na lata 2020-2022 i 2024 oraz roczny plan kontroli opracowany odrębnie na rok 2023. Dalej: Roczne plany.

⁹ Dz. U. z 2024 r. poz. 433 ze zm.

¹⁰ Cele wymienione w *Kierunkach działania oraz rocznych planach pracy* na lata 2020-2022 i 2024 oraz w Rocznym planie na 2023 r.:

- Cel 16 (2020 r.): Kontrola wytwórców olejów odpadowych, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania tych odpadów oraz przekazywanie ich do dalszego zagospodarowania, a także kontrola podmiotów prowadzących odzysk i regenerację odpadów olejów odpadowych oraz poddających je innym procesom odzysku, jako realizacja celu wskazanego w Krajowym Planie Gospodarki Odpadami 2022 r.;
- Cel 25 (2021-2024 r.): Kontrola wytwórców olejów odpadowych, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania tych odpadów oraz przekazywanie ich do dalszego zagospodarowania, a także kontrola

to roczne sprawozdania przekazywane do GIOŚ, w których wykazywana jest ilość zrealizowanych kontroli planowych w zakresie ww. celów.

Nadmienić należy, że zagadnienia dot. gospodarki olejami odpadowymi są jednym z 61 celów realizowanych w ramach kontroli przeprowadzanych przez Inspektorat, cel ten nie jest zwykle traktowany jako główny cel przeprowadzania kontroli. W przesyłanych nam „Wytycznych” GIOŚ za każdym razem zaznacza, że „nie jest wymagane wykorzystanie wszystkich określonych celów kontroli w planie (...).

Ponadto zgodnie z corocznymi wytycznymi GIOŚ dot. planowania działalności organów Inspekcji Ochrony Środowiska, w planie kontroli powinny zostać ujęte zakłady I i II kategorii oraz zakłady podlegające kontroli w ramach realizowanych cykli kontrolnych, natomiast nie przewiduje się umieszczania w planie kontroli zakładów z III, IV i V kategorii, z wyjątkiem kontroli:

- zakładów objętych cyklami kontrolnymi,
- zakładów, których realizacja umożliwia przygotowanie raportów, sprawozdań i informacji oraz realizację zadań kontrolnych wynikających z zawartych porozumień,
- zakładów skontrolowanych w poprzednim roku, w których stwierdzono naruszenia, w wyniku których może nastąpić lub nastąpiło zagrożenie lub zanieczyszczenie środowiska określone w klasie 2 od 2.1 – 2.4.

Tymczasem szereg podmiotów wytwarzających jak i zbierających czy przetwarzających oleje odpadowe, przypisanych jest do kategorii IV lub V.

Odnosząc się do zagadnienia kategoryzacji zakładów wyjaśniam, że jest ono jednym z ważniejszych elementów Informatycznego Systemu Kontroli, którym posługują się wszystkie wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska oraz GIOŚ w Warszawie. Kategoryzacja pozwala na systemowe wyselekcjonowanie zakładów pod względem ich uciążliwości dla środowiska, co prowadzi do optymalizacji działań kontrolnych WIOŚ. Jest decydującym elementem przy ustalaniu rocznych planów kontroli. Kategoryzacja dzieli zakłady na:

- zakłady I kategorii – zakłady o bardzo dużej uciążliwości dla środowiska,
- zakłady II kategorii – zakłady o dużej uciążliwości dla środowiska,
- zakłady III kategorii – zakłady o umiarkowanej uciążliwości dla środowiska
- zakłady IV kategorii – zakłady o małej uciążliwości dla środowiska
- zakłady V kategorii – zakłady o znikomej uciążliwości dla środowiska.

W każdym z rocznych planów opracowanych przez WIOŚ przewidziano rezerwę czasową na kontrole pozaplanowe¹¹. Zadania kontrolne ujęte w rocznych planach działalności kontrolnej zostały każdorazowo uzgodnione z Wojewodą Śląskim.

W okresie objętym badaniem wystąpił jeden przypadek korekty planu pracy i kierunków rozwoju WIOŚ¹².

Liczba zrealizowanych kontroli planowych w zakresie gospodarki olejami odpadowymi w latach 2020-2024 (I półrocze)¹³ wyniosła łącznie 22, z tego: siedem w 2020 r., pięć w 2021 r., siedem w 2022 r. i trzy w I półroczu 2024 r. Natomiast liczba kontroli pozaplanowych zrealizowanych w powyższym zakresie wyniosła łącznie 109,

podmiotów prowadzących odzysk i regenerację odpadów olejów odpadowych oraz poddających je innym procesom odzysku.

¹¹ W planie na rok 2020: 75% (z czego 25% na kontrole rozpoznania w terenie bez ustalonego podmiotu i kontrole transportu); w planie na rok 2021: 80% (z czego 25% na kontrole rozpoznania w terenie bez ustalonego podmiotu i kontrole transportu), a w planach na lata 2022 i 2024: 85% (z czego 45% na kontrole rozpoznania w terenie bez ustalonego podmiotu i kontrole transportu).

¹² W 2020 r.

¹³ Zgodnie ze danymi z Informacji o działalności WIOŚ za lata 2020-2023 oraz informacją za I półrocze 2024 r.

z tego: 30 w 2020 r., 18 w 2021 r., 23 w 2022 r., 29 w 2023 r. i dziewięć w I półroczu 2024 r.

Na lata 2020-2024 Inspektorat nie planował przeprowadzania kontroli krzyżowych w zakresie gospodarki olejami odpadowymi lub kontroli obejmujących łańcuch przekazywania olejów odpadowych.

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że: *Kontrole krzyżowe wynikają zwykle z interwencji wpływających do WIOŚ, które realizowane są jako kontrole pozaplanowe, a nie planowe. Nadmienić należy, że w przypadku kontroli planowych tut. organ musi zawiadomić podmiot o zamiarze przeprowadzenia kontroli, co powoduje, że prowadzący instalację zyskuje czas na przygotowanie się do kontroli (poprzez np. uporządkowanie terenu, wytworzenie brakujących dokumentów, itp.). Tymczasem celem kontroli krzyżowych jest wyeliminowanie nieprawidłowości w zakresie pozbywania się i przekazywania odpadów, stąd też przeprowadzane są one jako kontrole pozaplanowe, interwencyjne, tj. bez wcześniejszego zawiadamiania o zamiarze rozpoczęcia kontroli.*

WIOŚ realizował kontrole pozaplanowe w ramach interwencji (kontrola interwencyjna) oraz na podstawie art. 41a ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach¹⁴ (kontrola spełniania wymagań w zakresie ochrony środowiska), a ponadto na wniosek m.in. Marszałka Województwa Śląskiego.

WIOŚ terminowo, tj. do 15 lutego roku następnego¹⁵, przedkładał Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska¹⁶ informacje o realizacji zadań Inspekcji w danym roku¹⁷, zgodnie z art. 5 ust. 4 pkt 5 uioś.

Inspektorat nie posiadał danych dotyczących liczby podmiotów prowadzących w latach 2020-2024 działalność w zakresie: wytwarzania, zbierania czy regeneracji olejów odpadowych oraz liczby przedsiębiorców wprowadzających na terytorium kraju oleje i preparaty smarowe.

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że: *Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska, jak i inne akty prawne z zakresu ochrony środowiska nie nakładają na WIOŚ obowiązku prowadzenia bazy danych w przedmiotowym zakresie. Z doświadczeń kontrolnych WIOŚ wynika, że wśród podmiotów wytwarzających oleje odpadowe znajduje się większość dużych zakładów przemysłowych, stacje demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji, warsztaty samochodowe itp. Wykaz stacji demontażu pojazdów prowadzi Marszałek Województwa Śląskiego – dostęp w BIP na stronie Urzędu Marszałkowskiego w Katowicach. Z kolei wśród przedsiębiorców wprowadzających na terytorium kraju oleje i preparaty smarowe należy wymienić zakłady produkujące samochody w kraju, salony samochodowe wprowadzające pojazdy zagraniczne na rynek krajowy, producentów olejów i smarów, jak i wszelkie podmioty sprowadzające oleje i smary zagraniczne. Ilość tych przedsiębiorców z roku na rok ulega zmianie, listy tworzone przez WIOŚ w obecnym stanie prawnym nie byłyby rzetelne i nie oddawałyby aktualnej ilości podmiotów działających w ww. zakresie. W rocznych sprawozdaniach z działalności kontrolnej WIOŚ za lata 2020-2024 przekazywanych do GIOŚ, wykazywano 2 podmioty (...). Pomimo braku danych dotyczących podmiotów gospodarujących olejami odpadowymi, WIOŚ planował przeprowadzenie kontroli tych podmiotów posilając się wykazem przedsiębiorców prowadzących stacje*

¹⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 1587, ze zm. Dalej: uod.

¹⁵ Przekazanie informacji każdorazowo następowało 15 lutego roku następującego po roku sprawozdawczym.

¹⁶ Dalej: GIOŚ.

¹⁷ Dalej: Informacja.

demontażu pojazdów, wewnętrznymi zestawieniami podmiotów posiadających pozwolenia zintegrowane oraz danymi z dotychczas przeprowadzanych kontroli.

(akta kontroli str. 4-197, 199, 202-229, 236-239, 245-246, 249, 657, 661, 664-770, 1936-2069)

2. Prawdliwość realizowania przez WIOŚ kontroli przestrzegania przepisów dotyczących postępowania z olejami odpadowymi oraz ustawy o opłacie produktowej

W latach 2020-2024 (do 1 lipca) łączna liczba kontroli w zakresie gospodarki olejami odpadowymi wyniosła 131, liczba kontroli podmiotów prowadzących gospodarkę odpadami 2 717, a łączna liczba kontroli przeprowadzonych przez WIOŚ 17 020¹⁸, z tego:

- w 2020 r. odpowiednio: 37¹⁹, 708²⁰ i 3 273²¹ kontrole²²;
- w 2021 r. odpowiednio: 23²³, 517²⁴ i 3 164²⁵ kontrole²⁶;
- w 2022 r. odpowiednio: 30²⁷, 668²⁸ i 3 932²⁹ kontrole³⁰;
- w 2023 r. odpowiednio: 29³¹, 595³² i 5 700³³ kontrole³⁴;
- w 2024 r. (I półrocze) odpowiednio: 12³⁵, 229³⁶ i 951³⁷ kontrole³⁸.

(akta kontroli str. 141-196, 228, 239-245)

Do szczegółowego badania prawidłowości realizacji przez WIOŚ kontroli w zakresie gospodarki olejami odpadowymi wybrano dokumentację z 20 kontroli³⁹. Badanie wykazało, iż:

¹⁸ Kontrole gospodarki olejami odpadowymi stanowiły 4,8% kontroli gospodarki odpadami i 0,8% łącznej liczby kontroli.

¹⁹ Tabela 30 z Informacji za 2020 r.

²⁰ Tabela 23 z Informacji za 2020 r.

²¹ Z tego: 227 kontroli planowych (Tabela 1 z Informacji za 2020 r.); 632 kontrole pozaplanowe, w tym interwencyjne (tabela 2 z Informacji za 2020 r.) i 2 414 innych kontroli (Tabela 4 z Informacji za 2020 r.).

²² Kontrole gospodarki olejami odpadowymi stanowiły 5,2% kontroli gospodarki odpadami i 1,1% łącznej liczby kontroli.

²³ Tabela 30 z Informacji za 2021 r.

²⁴ Tabela 23 z Informacji za 2021 r.

²⁵ Z tego: 282 kontrole planowe (Tabela 1 z Informacji za 2021 r.); 691 kontrole pozaplanowych, w tym interwencyjne (tabela 2 z Informacji za 2021 r.) i 2 191 innych kontroli (Tabela 4 z Informacji za 2021 r.).

²⁶ Kontrole gospodarki olejami odpadowymi stanowiły 4,4% kontroli gospodarki odpadami i 0,7% łącznej liczby kontroli.

²⁷ Tabela 8.2. z Informacji za 2022 r.

²⁸ Tabela 1.2. z Informacji za 2022 r.

²⁹ Z tego: 218 kontroli planowych (Tabela 1.1. z Informacji za 2022 r.); 801 kontrole pozaplanowych, w tym interwencyjne (tabela 2.1. z Informacji za 2022 r.) i 2 913 innych kontroli (Tabela 4.1. z Informacji za 2022 r.).

³⁰ Kontrole gospodarki olejami odpadowymi stanowiły 4,5% kontroli gospodarki odpadami i 0,8% łącznej liczby kontroli.

³¹ Tabela 8.2. z Informacji za 2023 r.

³² Tabela 1.2. z Informacji za 2023 r.

³³ Z tego: 215 kontroli planowych (Tabela 1.1. z Informacji za 2023 r.); 1322 kontrole pozaplanowe, w tym interwencyjne (tabela 2.1. z Informacji za 2023 r. – po korekcje) i 4 163 inne kontrole (Tabela 4.1. z Informacji za 2023 r.).

³⁴ Kontrole gospodarki olejami odpadowymi stanowiły 4,9% kontroli gospodarki odpadami i 0,5% łącznej liczby kontroli.

³⁵ Tabela 8.2. z zał. do wyjaśnień dla NIK z dnia 2 września 2024 r.

³⁶ Tabela 1.2. z zał. do wyjaśnień dla NIK z dnia 2 września 2024 r.

³⁷ Z tego: 55 kontroli planowych (Tabela 1.1. z zał. do wyjaśnień dla NIK z dnia 2 września 2024 r.); 463 kontrole pozaplanowe, w tym interwencyjne (tabela 2.1. z zał. do wyjaśnień dla NIK z dnia 2 września 2024 r.) i 433 inne kontrole (Tabela 4.1. z zał. do wyjaśnień dla NIK z dnia 2 września 2024 r.).

³⁸ Kontrole gospodarki olejami odpadowymi stanowiły 5,2% kontroli gospodarki odpadami i 1,3% łącznej liczby kontroli.

³⁹ Po cztery kontrole z 2020, 2021 i 2024 r. (do 1 lipca); pięć kontroli z 2022 r. i trzy kontrole z 2023 r.; łącznie siedem kontroli planowych i 13 kontroli pozaplanowych, w tym cztery kontrole (trzy planowe i jedna pozaplanowa) podmiotów prowadzących regenerację olejów odpadowych (wszystkie, jakie zrealizowano).

- W ośmiu protokołach kontroli, wśród celów kontroli⁴⁰ wskazano m.in. na cele związane z gospodarką olejami odpadowymi⁴¹. W pozostałych 12 przypadkach celów tych nie wskazano. Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że główne cele ww. kontroli bądź nie były bezpośrednio związane z gospodarowaniem olejami odpadowymi (m.in. przestrzeganie przepisów ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zużyтым sprzęcie elektrycznym i elektronicznym, gospodarowanie odpadami z wyłączeniem gospodarowania odpadami komunalnymi), bądź obejmowały swoją tematyką kwestie gospodarki olejami odpadowymi (zagadnienia dotyczące wytwarzania, zbierania, przetwarzania i transportu wszystkich odpadów objętych katalogiem odpadów, w tym olejów odpadowych), stąd nie zawsze w protokołach zamieszczano zapis o celach dot. olejów odpadowych.
- Zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli zostały doręczone przedsiębiorcy przez WIOŚ w czterech przypadkach⁴². Każdorazowo zawierały one wszystkie elementy wymagane art. 48 ust. 3 upp, tj: oznaczenie organu, datę i miejsce wystawienia, oznaczenie przedsiębiorcy, wskazanie zakresu przedmiotowego kontroli, imię, nazwisko oraz podpisane przez osobę upoważnioną do zawiadomienia z podaniem zajmowanego stanowiska lub funkcji). W pozostałych 16 przypadkach zawiadomień tych nie doręczano, co wynikało z art. 63 ust. 1 pkt 4 upp lub art. 9a ust. 2 uioś.
- W każdym z czterech ww. przypadków, gdy doręczono przedsiębiorcy zawiadomienie o zamiarze wszczęcia kontroli, była ona wszczynana terminowo, tj. nie wcześniej niż po upływie siedmiu dni i nie później niż przed upływem 30 dni od dnia doręczenia zawiadomienia.
- Inspektorzy WIOŚ, zgodnie z zapisami w protokołach kontroli, każdorazowo okazywali przedstawicielowi kontrolowanego podmiotu ważne legitymacje służbowe oraz upoważnienia do kontroli. Upoważnienia zawierały wszystkie elementy określone w art. 49 upp, tj.: wskazanie podstawy prawnej, oznaczenie organu kontroli, datę i miejsce wystawienia, imię i nazwisko pracownika organu kontroli uprawnionego do przeprowadzenia kontroli oraz numer jego legitymacji służbowej, oznaczenie przedsiębiorcy objętego kontrolą; określenie zakresu przedmiotowego kontroli, wskazanie daty rozpoczęcia i przewidywanego terminu zakończenia kontroli, imię, nazwisko oraz podpis osoby udzielającej upoważnienia z podaniem zajmowanego stanowiska lub funkcji. Kontrolowanego w każdym przypadku pouczone o jego prawach i obowiązkach, co potwierdzał podpisem, bądź podpisem z pieczętą.
- W 15 przypadkach Inspektorzy WIOŚ dokonali wpisu do książki kontroli podmiotu kontrolowanego. W pozostałych pięciu przypadkach Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że: *nie dokonano wpisu w książce kontroli przedsiębiorcy, ze względu na fakt, iż podmioty te nie przedłożyły książki kontroli celem dokonania stosownego wpisu, nie poinformowały również inspektorów o ewentualnym odnotowaniu kontroli w książce prowadzonej elektronicznie - taka sytuacja często ma miejsce w przypadku małych przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą.*

⁴⁰ Wymienionych w rocznych planach działalności kontrolnej na poszczególne lata 2020-2024.

⁴¹ Cel nr 16 na 2020 r. oraz cel nr 25 na lata 2021-2024.

⁴² Natomiast w trzech przypadkach zawiadomienia takiego nie wysyłano, gdyż zgodnie z art. 63 ust. 1 pkt 4 upp: *Przepisów art. 48, art. 51, art. 54 i art. 55 nie stosuje się do kontroli działalności w zakresie zbierania, przetwarzania zużytego sprzętu, recyklingu lub innych niż recykling procesów odzysku odpadów powstałych ze zużytego sprzętu, prowadzonej przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska, marszałka województwa oraz starostę w związku z kontrolą przestrzegania przepisów dotyczących gospodarowania zużyтым sprzętem.*

- W 19 przypadkach protokół kontroli został podpisany przez kontrolowanego, a w jednym kontrolowany nie stawiał się na podpisanie protokołu. Jeden egzemplarz protokołu był każdorazowo doręczany kontrolowanemu, a w ww. przypadku niestawiennictwa przedstawiciela kontrolowanego, protokół został podpisany przez inspektorów WIOŚ i przekazany w siedzibie przedsiębiorstwa.
- Każdorazowo Inspektorzy WIOŚ kontrolowali kwestie uregulowań formalno-prawnych, w tym m.in. tytuł prawny do nieruchomości, na której prowadzona była działalność objęta kontrolą. W 11 przypadkach kontrolowany podmiot, z racji swojej działalności posiadał stosowne pozwolenia w zakresie gospodarki odpadami. Przestrzeganie warunków określonych w ww. decyzjach było każdorazowo weryfikowane.
- W 19 przypadkach w trakcie kontroli przeprowadzano oględziny miejsca magazynowania odpadów, natomiast w jednym przypadku oparto się na oględzinach przeprowadzonych podczas wcześniejszych czynności na tym terenie⁴³. Wojewódzka Inspektor podała, że inspektorzy WIOŚ oparli ustalenia kontroli na oględzinach przeprowadzonych w trybie art. 10b w dniu 23 maja 2023 r. oraz w dniu rozpoczęcia kontroli u innego przedsiębiorcy prowadzącego działalność na tym terenie, tj. 28 lipca 2023 r. W tym dniu biorąca udział w oględzinach przedstawicielka innego przedsiębiorcy wprowadziła w błąd kontrolujących, iż jest to teren prowadzenia przez niego działalności. Dopiero po szczegółowym określeniu tytułu prawnego do terenu jednoznacznie ustalono, że faktycznie był to teren działalności przedsiębiorcy objętego niniejszym badaniem. W związku z powyższym, jak dodała Wojewódzka Inspektor, ustalenia wcześniejszych oględzin należało odnieść do ww. działalności w celu prawidłowego wskazania podmiotu odpowiedzialnego za naruszenia i wymierzenia sankcji karnych.
- We wszystkich przypadkach badano fakt rejestracji w BDO oraz zapisy dotyczące prowadzonej ewidencji (KEO, KPO, sprawozdania).
- W trzech przypadkach w protokołach kontroli nie zawarto zapisu o dokonaniu kontroli przestrzegania warunków określonych w uod⁴⁴. Odnosząc się do powyższego, Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że kontrole dwóch przedsiębiorców zostały przeprowadzone w oparciu o cele kontrolne⁴⁵ nr 1⁴⁶ i nr 6⁴⁷, a kontrola trzeciego przedsiębiorcy – w oparciu o cel nr 1. Dodała, że przeprowadzając kontrolę w oparciu o cel 1 inspektor w protokole nie musi zaznaczać dokładnie w aspekcie jakiego szczególnego artykułu dokonuje kontroli. Jeśli podmiot narusza przepisy o ochronie środowiska to są one szczegółowo opisane w końcowej tabeli protokołu w pkt „Naruszenia i nieprawidłowości”.
- W pięciu przypadkach brak było w protokołach kontroli zapisów o dokonaniu badania przestrzegania przepisów rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 5 października 2015 r. w sprawie szczegółowego sposobu

⁴³ Kontrola przeprowadzona w dniu 6 października 2023 r., oględziny przeprowadzone 23 maja i 28 lipca 2023 r.

⁴⁴ Dotyczących m.in.: selektywnego zbierania (art. 23 ust. 1 uod), zlecania transportu (art. 24 ust. 3 uod) lub magazynowania (art. 25 ust. 3 uod).

⁴⁵ Określony w planach działalności kontrolnej WIOŚ na dany rok.

⁴⁶ Tj. kontrola przestrzegania przepisów uod, w zakresie realizacji obowiązków podmiotów gospodarujących odpadami (wytwórców, zbierających, przetwarzających, transportujących, pośredników w obrocie odpadami i sprzedawców odpadów).

⁴⁷ Tj. kontrola przestrzegania przepisów uod przez wytwórców odpadów niebezpiecznych (z wyłączeniem wytwórców pojazdów wycofanych z eksploatacji oraz zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego) w kontekście odpowiedzialności za gospodarowanie wytworzonymi odpadami niebezpiecznymi, zgodnie z przepisami art. 27 ust. 3b uod, do momentu przekazania ich do ostatecznego procesu odzysku lub ostatecznego procesu unieszkodliwiania.

postępowania z olejami odpadowymi⁴⁸. W odniesieniu do powyższego Wojewódzka Inspektor podała, że trzy z pięciu podmiotów to podmioty kontrolowane w związku z eksploataowaniem instalacji do przetwarzania odpadów zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego. W instalacjach tych mógł być wytwarzany olej odpadowy, jednak w czasie kontroli skupiono się głównie na przestrzeganiu przepisów ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym i z tego względu nie odnoszono się do ww. rozporządzenia.

W kolejnym z podmiotów kontrola nie dotyczyła sposobu magazynowania odpadów olejowych, lecz odprowadzania do przydrożnego rowu ścieków zawierających zanieczyszczenia olejowe, które gromadzone były w bezodpływowym zbiorniku. W związku z powyższym nie odnoszono się do wspomnianego rozporządzenia.

Kontrola ostatniego z przedsiębiorców nie wykazała magazynowania olejów odpadowych, lecz stwierdzono powierzchniowe zanieczyszczenie ziemi substancjami ropopochodnymi. Z uwagi na brak odpadów z grupy 13 nie zawarto zapisu o dokonywaniu kontroli przestrzegania warunków określonych w ww. rozporządzeniu.

- W czterech przypadkach w protokołach kontroli zawarto zapis o zweryfikowaniu przez WIOŚ podmiotu (sprawdzeniu, posiadanej decyzji/pozwolenia na odbiór odpadów), któremu podmiot kontrolowany przekazywał odpady. Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że: *brak zapisów w protokołach w tym zakresie wynika z faktu, że inspektorzy na bieżąco (nie tylko w czasie przeprowadzanej kontroli) posiadają dostęp do BDO, gdzie wszyscy odbiorcy odpadów muszą być zarejestrowani celem wystawienia Karty przekazania odpadów (KPO). (...) w BDO znajdują się dane o posiadanych przez podmiot decyzjach na gospodarowanie odpadami. System BDO został utworzony po to, żeby śledzić drogę przekazywanych odpadów poczynając od wytwórcy, poprzez kolejnych odbiorców i ostatni podmiot zagospodarowujący ostatecznie odpad w procesie odzysku lub unieszkodliwiania.*

W związku z powyższym w sytuacji, gdy inspektor podczas kontroli nie stwierdza naruszeń w przedmiotowym zakresie, zagadnienie to nie jest opisywane w treści protokołu. Należy nadmienić, że w przypadku kontroli przeprowadzanych w związku z art. 41a ustawy o odpadach, zagadnienia przekazywania odpadów kolejnym odbiorcą nie są sprawdzane, gdyż kontrola dotyczy wyłącznie zagadnień związanych z poprawną eksploatacją instalacji lub miejsc magazynowania odpadów. (...) Ponadto sprawdzano akta będące w posiadaniu WIOS (zawierające informacje o przedsiębiorcach, którym wydano zezwolenia na zbieranie lub przetwarzanie odpadów lub udzielono pozwolenia zintegrowanego). Podczas każdej kontroli sprawdzane są dane zawarte w BDO pozwalające ustalić odbiorców odpadów. W przypadku wątpliwości w protokole zwarte są odpowiednie zapisy.

- W żadnym z 20 zbadanych protokołów kontroli nie umieszczano informacji dotyczącej dokonania weryfikacji przez przejmującego wykazanej w KPO masy odpadów. W odpowiedzi na powyższe, Wojewódzka Inspektor podała, że: *każda kontrola wiąże się z koniecznością sprawdzenia ewidencji i sprawozdawczości odpadowej prowadzonej przez podmiot w Bazie danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami (BDO). Inspektorzy weryfikowali informacje od następnego odbiorcy potwierdzające masy odpadów, poprzez kontrolę zapisów zawartych na Kartach przekazania*

⁴⁸ Dz. U. poz. 1694.

odpadów (KPO), gdzie w przypadku niezgodności mas przekazywanych odpadów istnieje możliwość wskazania różnic w zakładce „uwagi”. W przypadku znacznych rozbieżności danych przyjmujący odrzuca kartę. Po odrzuceniu karty przez „przejmującego” odpady, istnieje możliwość ze strony „przekazującego” do skorygowania rodzaju odpadów oraz ich masy. Odrzucona karta jest dostępna do edycji w zakładce „odrzucone”. Skorygowana karta jest dostępna w zakładce „potwierdzenie wygenerowane” dla wszystkim podmiotów.

- Również w żadnym z 20 protokołów kontroli nie zamieszczono wzmianki o oświadczeniu, że odpowiedzialność za odpady przechodzi na podmiot odbierający odpady z chwilą ich przekazania. Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że: *podmiot odbierający odpady nie ma obowiązku złożenia podmiotowi, od którego odbiera odpady, oświadczenia, że przejmuje odpowiedzialność za dalsze gospodarowanie tymi odpadami. Przepisy ustawy o odpadach, jak i innych ustaw, nie nakładają na odbiorców odpadów takich obowiązków. Inspektorat podczas przeprowadzanych kontroli nie spotkał się z oświadczeniami o przejęciu odpowiedzialności za odpady.*
- W sytuacji, gdy masa brutto odpadów przekraczała 500 kg lub jej objętość przekraczała 500 litrów, nie dokonywano sprawdzenia danych w systemie SENT (System Elektronicznego Nadzoru Transportu). Zdaniem Wojewódzkiej Inspektor: *Kontrola przewozu towarów realizowana jest na podstawie ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o systemie monitorowania drogowego i kolejowego przewozu towarów oraz obrotu paliwami opałowymi. (Dz. U. 2024 r. poz. 1218). Art. 3 ust. 1 ustawy określa zasady monitorowania przewozu towarów poprzez system monitorowania przewozu i obrotu obejmujący gromadzenie i przetwarzanie danych o przewozie towarów i obrocie paliwami opałowymi. W art. 12 ww. ustawy określone są organy uprawnione do korzystania z danych zgromadzonych w rejestrze oraz ich przetwarzania za pomocą telekomunikacyjnego urządzenia końcowego. Wojewódzki Inspektor Inspekcji Ochrony Środowiska nie jest wskazany w ww. ustawie jako organ mający dostęp do korzystania z danych zgromadzonych w systemie SENT. W związku z powyższym nie dokonywano podczas kontroli WIOŚ sprawdzenia danych w omawianym systemie.*

(akta kontroli str. 771-2567, 2571-2573, 2576-2579, 2582-2584)

3. Prawdliwość sankcji i działań pokontrolnych podejmowanych przez WIOŚ na podstawie ustaleń kontroli

Do szczegółowego badania wybrano dokumentację z 15 kontroli⁴⁹, w trakcie których WIOŚ stwierdził nieprawidłowości w zakresie gospodarki olejami odpadowymi i w konsekwencji zastosował sankcje w stosunku do kontrolowanych przedsiębiorców. Analiza dokumentacji z ww. postępowań wykazała, iż:

- Stwierdzone nieprawidłowości polegały w szczególności na: magazynowaniu odpadów niebezpiecznych, w tym zużytych olejów silnikowych w sposób niezabezpieczony przed oddziaływaniem czynników atmosferycznych i przed przedostaniem się odcieków do gleby; termicznym przekształcaniu odpadów poza spalarnią odpadów lub współspalarnią odpadów (spalanie odpadowego oleju w piecu); nieprowadzeniu ewidencji wytwarzanych odpadów m.in. olejów; nieskładaniu sprawozdań do Marszałka Województwa; braku właściwego oznaczenia na pojemnikach z olejem

⁴⁹ Po trzy kontrole z roku 2020, 2021, 2022, 2023 i 2024. Łącznie cztery kontrole planowe i 11 kontroli pozaplanowych.

odpadowym; nieprawidłowej eksploatacji zbiornika służącego do zbierania ewentualnych wycieków oleju w miejscu magazynowania olejów odpadowych; braku pozwolenia wodnoprawnego na wprowadzanie ścieków przemysłowych do urządzeń kanalizacyjnych; wytwarzaniu odpadów o kodzie 13 02 08* poza instalacją bez uzyskania wpisu do działu XII rejestru BDO; niedotrzymywaniu warunków w zakresie pozwolenia na wytwarzanie odpadów;

- Na podstawie ustaleń kontroli udokumentowanych w 15 zbadanych protokołach WIOŚ wydał 15 zarządzeń pokontrolnych skierowanych do skontrolowanych podmiotów.

W 12 przypadkach w aktach postępowań znajdowały się odpowiedzi kontrolowanych podmiotów potwierdzające wywiązanie się przez nich z obowiązku wykonania i poinformowania WIOŚ o zakresie podjętych i zrealizowanych działań służących wyeliminowaniu stwierdzonych naruszeń. W jednym przypadku kontrolowany przedsiębiorca poinformował WIOŚ o likwidacji podmiotu i sprzedaży jego nieruchomości.

W dwóch przypadkach, kontrolowany podmiot nie udzielił odpowiedzi na zarządzenie pokontrolne. W jednym przypadku przedsiębiorca został zatrzymany przez organy ścigania, natomiast w drugim przypadku, jak podała Wojewódzka Inspektor: *Zarządzeniem pokontrolnym (...) wyznaczono termin poinformowania WIOŚ o podjętych działaniach do dnia 28.02.2022 r. Osoba, która była odpowiedzialna za przedmiotową sprawę z dniem 31.03.2022 r. odeszła z WIOŚ, stąd sprawa została zapomniana.*

- W przypadku dwóch kontroli w badanej próbie, wszczętych na podstawie art. 41a uod, WIOŚ wydał postanowienia stwierdzające spełnianie wymagań określonych w przepisach ochrony środowiska dla posiadanych i eksploatowanych instalacji.
- W jednym przypadku wydana została decyzja administracyjna wymierzająca karę pieniężną w wysokości 5 000,00 zł za nieprowadzenie ewidencji odpadów.
- We wszystkich zbadanych przypadkach podjęte zostały również inne działania. Dziewięciu podmiotom udzielono łącznie 20 pouczeń. Wydana została jedna decyzja wstrzymująca działalność gospodarczą, w związku ze stworzeniem zagrożenia zdrowia lub życia ludzi oraz stworzeniem zagrożenia zniszczenia środowiska, a także nałożono trzy administracyjne kary pieniężne (300 000,00 zł za gospodarowanie odpadami niezgodnie z zezwoleniem, 8 000,00 zł za niezapewnienie dostępności obrazu z monitoringu wizyjnego oraz 10 000,00 zł za utrudnianie kontroli). Dodatkowo, w wyniku jednej z kontroli Prezydent jednego z miast wydał decyzję administracyjną o wygaszeniu zezwolenia przedsiębiorcy na zbieranie odpadów;
Na dzień zakończenia kontroli w przypadku ośmiu podmiotów postępowania administracyjne w celu wymierzenia administracyjnych kar pieniężnych oczekiwały na wszczęcie.
- Ponadto inspektorzy WIOŚ nałożyli na dziewięć kontrolowanych podmiotów 13 mandatów karnych w wysokości od 300,00 zł do 5 000,00 zł. Inspektor WIOŚ każdorazowo posiadał upoważnienie do nakładania/grzywny w drodze mandatu karnego.
- W 14 przypadkach o ustaleniach kontroli poinformowane zostały inne organy, takie jak m.in.: Państwowa Straż Pożarna, Policja, Straż Miejska, Marszałek Województwa Śląskiego, Prokuratura, organy samorządu terytorialnego, inne WIOŚ, PGW Wody Polskie, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej

i Inspekcji Nadzoru Budowlanego, GIOŚ oraz podmioty wnioskujące o interwencje WIOŚ w danej sprawie.

- Inspektorat w większości przypadków nie weryfikował realizacji zarządzeń pokontrolnych poprzez przeprowadzenie kontroli sprawdzających. Wykonanie zarządzeń pokontrolnych weryfikowano przede wszystkim na podstawie dokumentów dołączonych do pisma o ich realizacji (13 przypadków), jak również bieżących zapisów dokonanych przez zakłady w bazach danych takich jak: BDO lub KOBIZE. Baza BDO pozwala inspektorom na sprawdzenie ewidencji i sprawozdawczości odpadowej, w tym ustalenie czy rodzaje i ilości odpadów, którymi gospodaruje podmiot są zgodne z warunkami określonymi w posiadanych decyzjach. W przypadku niektórych podmiotów (dwa przypadki) weryfikacji dokonywano również na podstawie przekazywanych do WIOŚ wyników badań automonitoringowych.
- W przypadku dwóch przedsiębiorców z wybranej próby przeprowadzone zostały kontrole sprawdzające. Kontrola kolejnego z przedsiębiorców planowana jest na 2025 r. Wojewódzka Inspektor poinformowała, że w większości przypadków *Inspektorat dokonywał weryfikacji odpowiedzi dotyczących realizacji zarządzeń pokontrolnych. W sytuacji, gdy nie budziły one zastrzeżeń co do wykonania zarządzeń, nie planowano kontroli sprawdzającej. Ponadto wyjaśniam, że odstępianie od przeprowadzania kontroli sprawdzającej wynikało z dużego obciążenia inspektorów kontrolami o charakterze interwencyjnym oraz pozaplanowym wynikającym z wpływu wniosków organów ochrony środowiska o przeprowadzenie czynności kontrolnych w oparciu o art. 41a ustawy o odpadach. Ponadto zmiany kadrowe, w tym odejścia kilku pracowników oraz długotrwałe absencje wśród inspektorów, skutkowały brakiem możliwości podjęcia kontroli sprawdzających realizację zarządzeń pokontrolnych.*

(akta kontroli str. 183-196, 247, 250-382, 771-2565, 2567-2569, 2573-2574, 2576, 2581)

4. Prawdliwość postępowania ze skargami i wnioskami na działalność podmiotów w zakresie gospodarki olejami odpadowymi

W okresie objętym kontrolą WIOŚ nie posiadał wewnętrznych regulacji dotyczących sposobu rozpatrywania skarg i interwencji. Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że procedura załatwiania wniosków o podjęcie interwencji przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska została opracowana przez GIOŚ i wdrożona do stosowania w ramach Informatycznego Systemu Kontroli (ISK) w dokumencie sygn. II.5. Ponadto, przy rozpatrywaniu i załatwianiu spraw skargowych i interwencyjnych WIOŚ opierał się generalnie na przepisach prawnych w tym zakresie tj. Działu VIII ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego⁵⁰ oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków⁵¹.

Rejestr skarg i wniosków w WIOŚ prowadzony był w postaci elektronicznej na formularzu Excel, po uprzednim zarejestrowaniu danego zgłoszenia w kancelarii ogólnej w systemie EZD. Ze względu na strukturę organizacyjną Inspektoratu, tj. jednostka centralna w Katowicach oraz Delegatury w Bielsku-Białej i w Częstochowie, przyjmowanie i rejestrowanie skarg i wniosków odbywało się osobno w każdej z ww. jednostek. Skargi i wnioski wpływały do WIOŚ z różnych źródeł i różnymi drogami. I tak:

⁵⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 572, dalej: Kpa.

⁵¹ Dz. U. nr 5 poz. 46.

- od osób fizycznych: pisemnie za pośrednictwem Poczty Polskiej, drogą elektroniczną, tj. za pośrednictwem poczty e-mail lub skrzynki ePUAP, telefonicznie⁵², a także osobiście w siedzibie Inspektoratu⁵³;
- od pełnomocników osób fizycznych: pisemnie za pośrednictwem Poczty Polskiej, drogą elektroniczną, tj. za pośrednictwem poczty e-mail lub skrzynki ePUAP;
- od organów administracji publicznej: pisemnie za pośrednictwem Poczty Polskiej, drogą elektroniczną, tj. za pośrednictwem poczty e-mail lub skrzynki ePUAP, telefonicznie;
- od organizacji pozarządowych: pisemnie za pośrednictwem Poczty Polskiej, drogą elektroniczną, tj. za pośrednictwem poczty e-mail lub skrzynki ePUAP;
- od podmiotów gospodarczych: pisemnie za pośrednictwem Poczty Polskiej, drogą elektroniczną, tj. za pośrednictwem poczty e-mail lub skrzynki ePUAP;

Wnioski o podjęcie interwencji składane za pośrednictwem formularza „zgłosz interwencję” w aplikacji „mObywatel” wpływały bezpośrednio do GIOŚ, a następnie przekazywane były w celu rozpatrzenia do WIOŚ (lub innego organu) drogą elektroniczną za pośrednictwem skrzynki ePUAP.

Skargi wnosili osoby fizyczne (interweniujący) lub przedsiębiorcy (kontrolowani): pisemnie za pośrednictwem Poczty Polskiej lub drogą elektroniczną, tj. za pośrednictwem poczty e-mail lub skrzynki ePUAP.

W latach 2020-2024⁵⁴ w WIOŚ zarejestrowano łącznie 9239 skarg i wniosków⁵⁵, z tego:

- w 2020 r.: 1581⁵⁶;
- w 2021 r.: 1769⁵⁷;
- w 2022 r.: 1844⁵⁸;
- w 2023 r.: 2438⁵⁹;
- w 2024 r.: 1607⁶⁰.

Spośród ww. skarg i wniosków, 106⁶¹ dotyczyło działalności podmiotów w zakresie gospodarki olejami odpadowymi, z tego:

- w 2020 r.: dziewięć⁶²;
- w 2021 r.: 28⁶³;
- w 2022 r.: 23⁶⁴;
- w 2023 r.: 25⁶⁵;
- w 2024 r.: 21⁶⁶.

Szczegółowe badanie 10 zgłoszeń⁶⁷ wykazało, że skargi i wnioski były kierowane do Inspekcji bezpośrednio przez osoby prywatne, bądź za pośrednictwem GIOŚ, przez

⁵² Spisywany był protokół przyjęcia zgłoszonego telefonicznie wniosku o podjęcie interwencji.

⁵³ Spisywany jest protokół przyjęcia zgłoszonego osobiście wniosku o podjęcie interwencji.

⁵⁴ Do 15 lipca 2024 r.

⁵⁵ WIOŚ Katowice: 5613; Delegatura w Częstochowie: 2186; Delegatura w Bielsku-Białej: 1440.

⁵⁶ WIOŚ Katowice: 839; Delegatura w Częstochowie: 498; Delegatura w Bielsku-Białej: 244.

⁵⁷ WIOŚ Katowice: 1035; Delegatura w Częstochowie: 439; Delegatura w Bielsku-Białej: 295.

⁵⁸ WIOŚ Katowice: 1127; Delegatura w Częstochowie: 390; Delegatura w Bielsku-Białej: 327.

⁵⁹ WIOŚ Katowice: 1574; Delegatura w Częstochowie: 500; Delegatura w Bielsku-Białej: 364.

⁶⁰ Do 15 lipca. WIOŚ Katowice: 1038; Delegatura w Częstochowie: 359; Delegatura w Bielsku-Białej: 210.

⁶¹ WIOŚ Katowice: 65; Delegatura w Częstochowie: 16; Delegatura w Bielsku-Białej: 25.

⁶² WIOŚ Katowice: sześć; Delegatura w Częstochowie: jedna; Delegatura w Bielsku-Białej: dwie.

⁶³ WIOŚ Katowice: 16; Delegatura w Częstochowie: siedem; Delegatura w Bielsku-Białej: pięć.

⁶⁴ WIOŚ Katowice: 11; Delegatura w Częstochowie: trzy; Delegatura w Bielsku-Białej: dziewięć.

⁶⁵ WIOŚ Katowice: 19; Delegatura w Częstochowie: jedna; Delegatura w Bielsku-Białej: pięć.

⁶⁶ Do 15 lipca. WIOŚ Katowice: 13; Delegatura w Częstochowie: cztery; Delegatura w Bielsku-Białej: cztery.

⁶⁷ Z 2020 r.: jedno zgłoszenie z Delegatury w Bielsku-Białej; z 2021 r.: trzy zgłoszenia – z Delegatur w Bielsku-Białej i Częstochowie oraz z WIOŚ w Katowicach; z 2022 r.: dwa zgłoszenia – z Delegatury w Bielsku-Białej

Państwową Straż Pożarną oraz urząd jednego z miast i dotyczyły niewłaściwego składowania zużytego oleju, zanieczyszczania dróg i gleby zużyтым olejem, jego spalania oraz wylewania do kanału i studzienki burzowej.

Dwie spośród nich zostały załatwione terminowo, tj. w przeciągu miesiąca od wpływu skargi/wniosku do WIOŚ, a w pozostałych ośmiu przypadkach WIOŚ, zgodnie z art. 245 Kpa, w ciągu miesiąca od wpływu wniosku zawiadamiał wnioskodawcę o czynnościach podjętych w celu rozpatrzenia wniosku oraz o przewidywanym terminie jego załatwienia.

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że pisma WIOŚ, skierowane do podmiotów składających wniosek o interwencję były pierwszą reakcją na wpływające zgłoszenia, w których wnioskodawca informowany był o przewidywanym terminie podjęcia czynności kontrolnych (w niektórych przypadkach o trwającej kontroli), a niekiedy również o ustaleniach poczynionych przez WIOŚ przed datą wysłania przedmiotowych pism.

We wszystkich 10 przypadkach WIOŚ informował wnioskodawcę o wynikach własnych kontroli lub o wynikach czynności przeprowadzonych przez inne organy, do których się zwracał.

W czterech sprawach przekazano skierowaną do WIOŚ skargę/wniosek według właściwości z prośbą o informację o sposobie załatwienia sprawy.

Sześć spośród 10 zbadanych spraw stanowiło podstawę do wszczęcia kontroli pozaplanowej. Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że: *w związku z masową ilością interwencji wpływających do WIOŚ, często zwracamy się do organów samorządowych o wstępne rozpoznanie sprawy np. poprzez ustalenie nazwy podmiotu będącego przedmiotem interwencji, potwierdzenie nieprawidłowości opisanych w interwencji. W takich przypadkach powołujemy się na art. 379 ustawy Prawo ochrony środowiska, który daje innym organom administracji uprawnienia do kontroli podmiotów korzystających ze środowiska. Po przeanalizowaniu przekazanej dokumentacji z kontroli przeprowadzonej przez organ, podejmujemy decyzję o konieczności przeprowadzenia kontroli przez WIOŚ bądź o jej zaniechaniu, w przypadku, gdy nieprawidłowości opisane w interwencji nie zostały potwierdzone lub organ podjął skuteczne działania we własnym zakresie (...).*

W badanej próbie nie wystąpił przypadek pozostawienia skargi/wniosku bez rozpatrzenia.

(akta kontroli str. 226, 230, 232-235, 247, 249-250, 390-656, 659-661)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. WIOŚ nie opracował kierunków działania oraz rocznych planów pracy na 2023 r., co stanowiło naruszenie art. 5 ust. 4 pkt 2 uioś.

(akta kontroli str. 226, 230)

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że: *Po analizie przeprowadzonej w związku z planowaniem pracy oraz działań kontrolnych na rok 2023 uznano, że zasadnicze kierunki rozwoju WIOŚ w Katowicach oraz plan pracy dla Wydziałów: Administracyjno-Organizacyjnego, Biura Finansów i Kadr oraz Wydziału Prawnego na rok 2023 r. nie uległy żadnej zmianie w odniesieniu do tych, które zostały określone na rok 2022. W tej sytuacji odstąpiono od ich powtórzenia i dokument taki nie został opracowany, a Wojewodzie Śląskiemu został przekazany do akceptacji dokument „Plan kontroli” stanowiący plan pracy Wydziałów: Inspekcji oraz*

i z WIOŚ w Katowicach; z 2023 r.: trzy zgłoszenia – z Delegatur w Bielsku-Białej i Częstochowie oraz z WIOŚ w Katowicach; z 2024 r.: jedno zgłoszenie – z WIOŚ w Katowicach.

Zwalczania Przestępczości Środowiskowej. Dokument w takiej formie został zaakceptowany przez Wojewodę Śląskiego.

(akta kontroli str. 98-110, 226, 230)

NIK zwraca uwagę, że obowiązek opracowania i uzgodnienia z wojewodą dokumentu *Kierunki działania i roczny planu pracy WIOŚ* wynika z przytoczonego wyżej przepisu uioś, a plan działalności kontrolnej jest jedynie elementem (załącznikiem) do tego dokumentu i nie może być traktowany odrębnie.

2. W rocznych planach działalności kontrolnej na lata 2020-2022 i 2024 nie ujęto następujących elementów wymaganych zgodnie z art. 5a ust. 1 uioś:
- a) ogólnej oceny znaczących zagadnień dotyczących środowiska (pkt 1);
 - b) obszaru objętego planem kontroli (pkt 2);
 - c) w odniesieniu do zakładów o zwiększonym ryzyku i zakładów o dużym ryzyku - ogólnej oceny znaczących zagadnień dotyczących bezpieczeństwa oraz wykaz grup zakładów, o których mowa w art. 264d ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska⁶⁸ (pkt 6).

(akta kontroli str. 4-140)

Odnosząc się do braku w rocznych planach działalności kontrolnej WIOŚ wybranych elementów z art. 5a uioś, Wojewódzka Inspektor wyjaśniła:

- a) W zakresie braku ogólnej oceny znaczących zagadnień dotyczących środowiska: *W związku z tym, że przedłożone Wojewodzie plany kontroli WIOŚ na kolejne lata uwzględniały zarówno priorytety do realizacji określone przez GIOŚ o charakterze ponad wojewódzkim, jak i priorytety do realizacji charakterystyczne dla województwa, obejmujące swym zakresem wszystkie znaczące zagadnienia dotyczące środowiska występujące na obszarze objętym właściwością WIOŚ, nie zachodziła potrzeba dokonywania odrębnej oceny znaczących zagadnień dotyczących środowiska na terenie województwa. Ocena taka stanowiłaby bowiem powielenie zidentyfikowanych już najistotniejszych problemów środowiskowych występujących w województwie śląskim;*
- b) W odniesieniu do niewskazania obszaru objętego planem kontroli: *terenem objętym właściwością tut. organu jest województwo śląskie, zatem plan kontroli przedkładany Wojewodzie Śląskiemu dotyczy jedynie terenu województwa śląskiego, na którym zarówno inspektorzy WIOŚ w Katowicach, jak i delegatur w Bielsku Białej i w Częstochowie, prowadzą kontrole w zakresie przestrzegania przepisów ochrony środowiska;*
- c) Odnosnie do braku ogólnej oceny znaczących zagadnień dotyczących bezpieczeństwa oraz wykazu grup zakładów, o których mowa w art. 264d ust. 1 upoś : *w rocznym planie działalności kontrolnej uwzględniane są corocznie wszystkie zakłady będące zakładami o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, z wyłączeniem zakładów, które zgodnie z art. 31 ust. 1a ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska, w danym roku zaplanowane zostały do kontroli przez organy Państwowej Straży Pożarnej, po uzgodnieniu powyższego w trybie art. 269a ust. 3 ustawy Prawo ochrony środowiska. Do 15 października każdego roku, odbywa się spotkanie grupy roboczej KW PSP i WIOŚ w celu przeanalizowania konieczności prowadzenia kontroli przez oba organy w poszczególnych zakładach ZDR i ZZR, wraz z omówieniem zaistniałych zdarzeń awaryjnych, problemów technicznych w zakładzie lub konieczności aktualizacji dokumentacji.*

⁶⁸ Dz. U. z 2024 r. poz. 54 ze zm., dalej: upoś.

Zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZZR) typowane są do rocznego planu kontroli, każdorazowo przy zachowaniu obowiązku kontroli zakładu co najmniej raz na 3 lata. W każdym roku przygotowany jest tabelaryczny wykaz zakładów ZDR i ZZR objętych kontrolą na dany rok. Dla każdego zakładu znajdującego się w rejestrze Informatycznego Systemu Kontroli, którym posługują się wszystkie wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska oraz GIOŚ w Warszawie, prowadzona jest analiza wielokryterialna, na podstawie której ustalana jest kategoryzacja zakładu ze względu na uciążliwość dla środowiska, a w przypadku zakładów ZZR i ZDR, dodatkowo są one oznaczone w systemie jako zakłady stwarzające ryzyko wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. Na terenie działalności WIOŚ w Katowicach zlokalizowane są cztery zakłady, będące potencjalnymi sprawcami poważnej awarii (...), które objęte zostały decyzją Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej w Katowicach, w związku z możliwością wystąpienia efektu domina, zgodnie z art. 264 d ust. 1 ustawy Prawo ochrony środowiska. Powyższe zakłady są uwzględniane w corocznych planach kontroli i kontrolowane są na bieżąco, zgodnie z wymogami art. 31 ust. 1 ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska. Biorąc pod uwagę powyższe, rocznym planem kontroli objęte są co roku zakłady o zwiększonym ryzyku i zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, po przeprowadzeniu oceny znaczących zagadnień dotyczących bezpieczeństwa, w tym z uwzględnieniem grupy zakładów, o których mowa w art. 264d ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.

(akta kontroli str. 226, 236-237, 383-389)

Zdaniem NIK, art. 5a ust. 1 uioś wprost wymagał zamieszczenia wspomnianych zapisów w rocznych planach działalności WIOŚ.

IV. Uwaga

Uwaga W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, zwraca uwagę na konieczność corocznego opracowywania kierunków działania i rocznych planów pracy oraz ujmowania w rocznych planach pracy wszystkich elementów wskazanych w art. 5a ust. 1 uioś.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwagi

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwagi oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 28 października 2024 r.

Kontroler

Michał Nowak

St. inspektor kontroli państwowej

.....

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**